

Богдана Хмельницького та генерального писаря Івана Виговського (останнього ще й польською мовою). Він скріплений державною печаткою із зображенням козака з рушницею. 808 сторінок - то задокументована інформація про духовний та матеріальний спосіб життя українців. У «Реєстрі» сотні імен і прізвищ, однозвучних з іменами видатних історичних і культурних діячів нашого народу. Чимало перелічених прізвищ зустрічаються і понині в тих краях, де живуть їхні нащадки, наші сучасники. Навіть прізвище нашого Президента Леоніда Кучми є в тому «Реєстрі».

Як мартиролог вічної пам'яті читаємо ми ті списки з тисячами імен, де є і наші предки, бо прізвища наші співзвучні.

Усі розділи книги пронизані великою ідеєю патріотизму, любові до нашого народу, до його історії. Розділи «Згадаймо праведних гетьманів»; «Лицар національного духу» та «Нащадок гетьманів» (присвячені розвідкам маловідомих сторінок життя Гоголя) та ін. - всі беруть витоки з тих реєстрів як багатопланових джерел, котрі надихатимуть ще на працю-пошук не одного допитливого науковця.

*Ярослава Іщенко,
аспірантка Інституту історії
України НАН України*

*Олена Співак,
студентка Київського
Національного університету
імені Тараса Шевченка*

Непомнящий А.А. Очерки развития исторического краеведения Крыма в XIX - начале XX века. - Симферополь: Таврида, 1998. - 208 с.

Нині в українській історіографії з'явився ряд досліджень, присвячених проблемам історичного вивчення окремих регіонів Закарпаття, Чернігівщини, Поділля, Волині.

У праці А.А.Непомнящего «Очерки развития исторического краеведения Крыма в XIX - начале XX века» висвітлюються сторінки розвитку історичного краєзнавства регіону. За структурою це збірка нарисів, кожен з яких може сприйматись як окрема розвідка, а в сукупності в них простежуються основні тенденції розвитку історичного вивчення Кримського півострова протягом указанного періоду. Автор залучив до наукового обігу значну кількість раніше невідомих архівних матеріалів, установив авторство багатьох анонімних публікацій.

Перший нарис книги присвячено аналізу спогадів мандрівників по Криму в першій третині XIX ст., серед яких було чимало іноземців. Їхні записки стали базовим матеріалом для подальших досліджень краю.

Історія регіонів України привертала увагу багатьох зарубіжних науковців, доробок яких не завжди доступний нашому читачеві. Тому актуальним є звернення А.Непомнящего до праць А.Кларка, Г.де Кастельно, Г.Форстера та ін.

Автор висвітлив внесок періодичних видань — «Новороссийского календаря», «Одесского вестника» - в історичне вивчення кримських старожитностей. Ряд нарисів книги присвячено аналізу наукового доробку відомих краєзнавців: В.Кондаракі, Ф.Бруна, Л.Коллі, Х.Кучук-Іоанессова.

Нарис «Историческое краеведение Крыма на страницах местной периодической печати» акцентує увагу на матеріалах, видрукованих у «Таврических губернских ведомостях», що видавалися з 1838 р. і відігравали протягом XIX ст., як і інші подібні «Ведомости», важливу роль в активізації регіональних досліджень силами місцевої інтелігенції.

У наступному розділі монографії розглядається діяльність Таврической ученой комиссии щодо вивчення Криму. Її збиральницька діяльність спрямовувалась на виявлення історичних документів, збереження і реставрацію архітектурних пам'яток; аналізуються і матеріали, видруковані в «Известиях Таврической ученой комиссии».

Загалом у праці А.Непомнящего ґрунтовно висвітлено основні проблеми розвитку історичного вивчення Криму в XIX — на початку XX ст. Але деякі недоробки в дослідженні є.

Так, на с.11 автор пише про перший етап розвитку історичного краєзнавства півострова, однак не наводить цю періодизацію повністю. В іншому місці йдеться про праці В.Кондаракі як про етап у розвитку кримського краєзнавства, а якими ж були інші етапи? Науковий доробок В.Кондаракі проаналізовано в нарисі «К вопросу об изучении истории и этнографии Крыма 60-х - начале 80-х гг. XIX века», але не згадано праці інших дослідників цих років.

Аналіз наукового доробку краєзнавців у монографії поверховий. Автор не визначає проблематику публікацій, напрями досліджень, часто говорить про «ряд цікавих статей», однак не конкретизує, чим саме вони зацікавлюють. Зазначаючи, що багато розвідок про історію населених пунктів Криму містять фактичні помилки, хибують ідеологічними штампами, не доводить, якими є ці помилки, в чому суть штамів.

Іноді незрозуміло чи автор пише про дослідницькі праці, чи це інформація про поточні події.

Зі змісту нарисів «Крымский горный клуб и развитие исторического краеведения» неясно, яку ж роль відіграв цей клуб у вивченні історії півострова. Автору слід було б конкретніше розповісти про проведені дослідження, охарактеризувати тематику рефератів, назвати прізвища дослідників, проаналізувати їхні погляди на кримську старовину.

Безперечно, в одній монографії неможливо висвітлити багатий творчий доробок краєзнавців Криму. В цілому ж праця А.Непомнящего є актуальною і потрібною, буде корисною науковцям, студентам, усім, хто цікавиться рідною історією.

*Іван Ярмошик,
викладач Житомирської філії
Міжрегіональної Академії управління
персоналом, к.і.н.*